

ПРЕМА РОМАНУ МИРЈАНЕ ДРЉЕВИЋ

НИКО НИЈЕ ЗАБОРАВЉЕН И НИЧЕГА СЕ НЕ СЕЋАМО

АТЕЉЕ 212 БЕОГРАД (СРБИЈА)

ПЕТАК, 30.МАЈ

BASED ON THE NOVEL BY MIRJANA DRLJEVIĆ

NOBODY IS FORGOTTEN AND NOTHING IS REMEMBERED

ATELJE 212 BELGRADE (SERBIA)

FRIDAY, 30TH



Режија: БОЈАНА ЛАЗИЋ	Direction: BOJANA LAZIĆ
Драматизација: СЛОБОДАН ОБРАДОВИЋ	Dramatization: SLOBODAN OBRADOVIĆ
Драматург: ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ	Dramaturge: DIMITRIJE KOKANOV
Сарадница за сценски говор: ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ	Set speech: LJILJANA MRKIĆ POPOVIĆ
Сценографија: ЗОРАНА ПЕТРОВ	Set design: ZORANA PETROV
Костимографија: БИЉАНА ТЕГЕЛТИЈА БОЈАНИЋ	Costume design: BILJANA TEGELTIJA BOJANIĆ
Композитор и дизајнер звука: ВЛАДИМИР ПЕЈКОВИЋ	Composer and music design: VLADIMIR PEJKOVIĆ
Сарадник за сценски покрет: ДАМЈАН КЕЦОЈЕВИЋ	Movement assistant: DAMJAN KECOJEVIĆ
Дизајн светла: МАРКО ЂОКИЋ	Light design: MARKO ĐOKIĆ
Шминка: ДУБРАВКА БУШАТЛИЈА	Make-up: DUBRAVKA BUŠATLIJA

Улоге Cast

Марта: БОРЈАНКА ЉУМОВИЋ	Marta: BORJANKA LJUMOVIĆ
Даница: РАДМИЛА ТОМОВИЋ	Danica: RADMILA TOMOVIĆ
Катарина: ЈЕЛЕНА ПЕТРОВИЋ	Katarina: JELENA PETROVIĆ
Лепа: АНАСТАСИЈА МАНДИЋ	Lepa: ANASTASIA MANDIĆ
Мартина мајка: СНЕЖАНА САВИЋ	Marta's mother: SNEŽANA SAVIĆ

Представа траје 1 сат и 35 минута	The play is 1 hour and 35 minutes long
-----------------------------------	--

СПИСАТЕЉИЦА

Криминалистичка потка је нека врста конструкције о коју сам качила тематске целине које су ме занимале и којима сам желе-ла да се бавим. Оно што ме је интересовало, то је најшира тема, јесте питање колективног сећања и идеолошког наслеђа, одно-сно како се то мења од генерације, рецимо, рођене пре Другог светског рата до ове генерације данас и шта ми, моја генерација, генерација Икс, остављамо као идеолошко наслеђе нашој деци.

МИРЈАНА ДРЉЕВИЋ (БЕОГРАД, 1971)

Српска књижевница и креативна директорка. Апсолвирала је дра-матургију на Факултету драмских уметности у Београду. Њену дра-му *Сан о светом Пејру Цешињском* извело је Црногорско народно позориште и јавно је читана у Народном позоришту у Београду.

Драма *Сунцокрећи* играна је у Народном позоришту „Стерија“ у Вршцу. Дрљевићева је писала позоришну критику и есеје о фил-му за часописе *Монтиеніро* *Мобил Арт* и *Геси*.

Приповетком *Мој ошаци* освојила је прву награду на регионалном књижевном конкурс часописа *Улазница*.

Њен први роман *Нико није заборављен и ничега се не сећамо* побе-дио је на конкурс издавачке куће *Боока* и ушао у најужи избор за НИН-ову награду за роман године.



РЕДИТЕЉКА

БОЈАНА ЛАЗИЋ (БЕОГРАД, 1977)

Позоришна и радио редитељка. Ау-торка је више од 40 представа које су изведене на сценама у Србији, Северној Македонији, Хрватској, Словенији, Албанији, Пољској, Швај-



царској и Немачкој. Добитница је Награде за најбољу режију представе *Комедија забуне* на Првом студентском позоришном фестивалу у Београду 2000, Награде округлог стола критике за представу *Трка са временом* на 44. Фестивалу Јоаким Вујић, Крушевац 2008, Награде „Витомир Богић“ за најбољег мла-дог радиофонског ствараоца, Радио Београд 2009, Награде за најбољу режију представе *Пийи Дуја Чарайа* на интернацио-налном фестивалу Звездариште, Београд 2010, Специјалне на-граде за радио драматизацију прозног дела *Ветрушкина ледина* на Фестивалу радио драме за децу и омладину у Братислави 2011, Награде за најбољу режију представе *Алиса* на фестивалу Звездариште, Београд 2017, те Годишње награде Малог позори-шта „Душко Радовић“ за режију представе *Бамби*.

КРИТИКА

ЛАВИЦЕ БЕЗ МУШКАРАЦА

Најефектнији приказ представе *Нико није заборављен и ничега се не сећамо* Атељеа 212, јесте онај последњи. Он није само ли-ковно, музички и сценски атрактиван, већ уједно и вишеструко метафоричан, јер сублимира и поентира и сценску поетику и тематику представе... Позоришна завеса се полако спушта; три мајке средњих година, без мужева и у детективским мантилима, заливају цвеће које покрива гробове (њихових) мушкараца и наше никада упокојене прошлости; њихова вршњакиња, такође у мантилу и стварно детективка, лежећи сањари о путовању с бо-лесним сином; пета и старија, лепотица с периком (и ауром) хо-ливудске диве, такође у мантилу, стаје за сталак с микрофоном и у стилски одговарајућом, дитриховском сценском и музичком маниру (одлична музика Владимира Пејковића) пева брехтов-ски сонг. Његове речи нису из романа Мирјане Дрљевић, по ко-јем је представа рађена, али јесу парафраза једног другог текста исте списатељице и говоре о мајци која има крила као орао, глас као лав. Уобичајене асоцијације на мајку супротне су од ових. Слободан Обрадовић, аутор драматизације романа *Нико није за-борављен и ничега се не сећамо*, и редитељка Бојана Лазич, бирају ове да би поентирали тему коју су, међу свима које им је предло-



жак Мирјане Дрљевић нудио, издвојили као једну од главних: искушења, патње, живавост и снагу мајчинства.

Када се препозна тематски фокус, онда један од главних избора на којима се заснива овај метафорички вишеслојан, врло комплексни редитељски концепт ретроактивно постаје разумљив и оправдан. Драматизација и режија су тематски и сужејно згуснули представу на женске приче – оне доминирају и у роману, али су у њему присутне, поред на различите начине одсутних а важних, и неке не много битне мушке судбине, као она Јаковљева – и због тога је редитељка одлучила да све ликове, и женске и мушке, играју глумице, њих пет. Ово редитељско решење, носеће за цео концепт, објашњава и нека друга, као што су костими Биљане Тегелтије Бојанић: поред тога што су духовит коментар на жанр детективског романа којем, на површинском слоју, и припада, мантили које, као што видесмо, носе све глумице, схватају се као знак андрогинности. Редитељкин избор глумачког жанра и стила у потпуности је у складу са „старијим“ избором да све ликове играју глумице. Оне, наиме, не подражавају мушке ликове на класичан драмски начин – као што, додуше, то не раде ни са женским – него стално, а засновано на јасном редитељском концепту, осцилирају између приповедачког и драмског модуса: мало су у лику, мало га, окрећући се ка публици, препричавају и коментаришу. Овај стил игре – редитељски концепт је веома промишљен – додатно је оправдан тиме што је представа рађена не на основу драме, него *романа*. Њега је најадекватније донела – мада јој је, јер једина није играла нити мушке нити било које друге ликове, задатак био лакши – донела Анастасија Мандић у

улози инспекторке Лепе, коју су и роман, али рекао бих још изразитије и драматизација и режија поставили као главни у овој криминалистичкој причи. Она је духовито, с фином дистанцом, без јаког уживљавања које би за овај стил игре било сасвим погрешно, а опет с емоцијом, донела лик симпатичне (некарикатурално) мушкобањасте, од искуства превејане, али истовремено и наивне полицајке, те брижне мајке. Александра Јанковић, Радмила Томовић и Борјанка Љумовић играју, пре свих других, ликове три мајке којима је свакој нестала по једна кћи (једна има и другу, а две само ту једну), а што је предмет Лепине истраге на коју се своди главна прича представе. Прва је помискуитетна заводница, друга душевно растројена жртва, а можда и виновник породичног насиља (не зна се да ли она или муж више зове полицију по истој основи), док трећи лик остаје мистериозан и недоречен, али апсолутно није јасно да ли су га драматизатор и редитељка тако и замислили, или је тако испао у тумачењу Љумовићеве. Поред тога што је недоречен, овај лик је и *најохлађенији*, највише на дистанци од сва три, али је опет неразговорно да ли је то, парадоксално, последица само доследног праћења редитељског концепта, док су се, напротив, Јанковићева и Томовићева мало отргле од истог, на тренутке исувише, те допадљиво комички бојећи своје ликове. У поставци ова три лика, дакле, постоје стилски шумови, али се овај проблем, уз концентрацију и дисциплину, може отклонити, јер је, у основи, реч о добро постављеним улогама. О сложености њихових задатака, али и редитељског концепта, сведочи и четворогласје којима, заједно с најстаријом колегицом, Снежаном Савић, њих три доносе лик Саше, за којег ће се испоставити – јасно је већ из сценског знака да га играју све четири – да је *главни мушкарац* у причи, онај који је отео њихове кћери, а које ће Лепа спасити. Ни роман ни представа, ваљда је већ сасвим јасно, нису само криминалистичка прича, него и апсурдистичка параболо, како ће се испоставити – а што иконички потврђује и телевизијска звезда бивше земље, Снежана Савић (знаковит каст!) – траума везаних за распад Југославије. Саша се отмицом (видећете како) свети за то што је старија генерација (мушкараца) жртвовала његову, ону из седамдесетих, у ратовима у којима *Србија није учествовала*. Редитељка метафорички означава ту идеју одсуством мушкараца у подели, те замрзивачем, упечатљивим, концепцијски амбивалентним сценографским

знаком који асоцира и на сладолед из детињства и на хладњаче којима су деведесетих довожени лешеве с ратишта (ауторка је Зорана Попов). У таквом свету остају само мајке које се, као лавице, боре за своју децу.

Иван Меденица (*Pagor*, 25. септембар 2025)

Са пуно ожиљака

Пролазници који су се тог 9. маја 2019. затекли на београдском Тргу републике видели су необичан приказ: три потпуно наге девојке које леже непомично у ограђеном простору. Полиција и хитна помоћ су позване... Тако почиње роман Мирјане Дрљевић *Нико није заборављен и ничега се не сећамо*, који говори о трауми велеграда, о одрастању у мравињаку облакодера и о фамозном Блоку Ц у Новом Београду „у којем су све зграде исте, зато што смо живели у времену у којем је требало да сви будемо исти“.

Представа функционише на два плана који се преплићу: на плану полицијске истраге о несталим девојкама и на плану психолошког, социјалног и историјског пејзажа ликова, нарочито мајки, њихових живота и њихове судбине.

Представа говори о траумама људи које су се наталожиле у тим бетонским костурима, у којима се зла крв преноси са родитеља на децу и у којима илузија, нада и кривица живе врата до врата. Или како је за своје ликове казала ауторка романа Мирјана Дрљевић: „Ми деци предајемо свој идеолошки терет, своја уверења, заблуде и идеале. Наши родитељи су свој идеолошки терет

пренели мојој генерацији и ми нисмо били спремни за оно што се догодило деведесетих“.

Преко односа те три мајке које траже своје девојчице, њихових исповести, флешева искустава и сећања, преко њихове ситуације међу тим урбаним грдосијама, у којима је увек бука, чак и уз затворене прозоре – ствара се тродимензионална слика једног конкретног живота који нам је у овим крајевима добро познат. У том животу, некада и данас, човекова уверења имају везе са тим како те зграде изгледају, наша етичка храброст директно условљава наше односе, а у цену свих наших неистина и компромиса које правимо биће урачунато и неко дете које ћемо овако или онако погубити успут.

„Како се то, безглаво се крећући, докотрљало све до наших ногу?“, пита се јунак једног романа Јиржија Шотоле. Тек када три девојчице нестану, мајке почињу да преиспитују властите ставове, односе са мужевима и очевима, властите терете и туђе грехове. Представа *Нико није заборављен и ничега се не сећамо* поново нас враћа на тему, не само каква је одговорност наших родитеља у ономе шта су нам они оставили, пре распада Југославије или после тога, него и какав је то живот који ми данас живимо и какав је у њему наш морални удео.

Драматизација романа коју је урадио Слободан Обрадовић врло успешно утапа криминал у историјско зло, а сценографија од шперплоча Зоране Петров симболизује јефтиноћу укупног нашег живота. Живота који смо некада живели са толико (пролетерске) наде и који се уз буку и бес у међувремену урушио у недостојну егзистенцију без укуса и мириса.

Пет глумица – Борјанка Љумовић, Радмила Томовић, Александра Јанковић, Анастасија Мандић и Снежана Савић – с пуно интимне уживљености испричале су нам ову причу о нашим утопијама које смо заслужили и о цени коју смо за њих платили. На крају представе с пуно ожиљака, пет јунакиња заливаће на рубу сцене велике тегле са цвећем. Излазимо из препуне дворане с аутоироничним питањем: Колико ћемо још до краја века морати заливати цвеће да би нам било боље?

Бојан Муњин (*nin.rs*, 18. септембар 2024)



О „Говеду“ и сећању

Драматизатор Слободан Обрадовић је ово штиво протумачио као приповедање о „кривици предака“, која се као куга шири, с некадашњих родитеља на њихову децу, садашње родитеље, чије су кћери напрасно нестале. Смештена у радо гледани, много рабљени жанр „форензичке драме“, представа *Нико није заборављен и ничега се не сећамо* је у приличној мери усмерена ка ефекту онеобичавања, где искључиво женски ликови замењују и мушке актере, а и дидаскалије у драмској радњи.

Редитељка Бојана Лазић, уз помоћ једног носталгичног и претећег сандука за замрзавање хране (сценограф Зорана Петров) реалистичку детективску истрагу Лепе Видић (Анастасија Мандић) преусмерава у дедукуцију личног, колико и случаја који истражује, несталих девојчица и њихових мајки (Борјанка Љумовић, Радмила Томовић, Александра Јанковић). У драматизацији учествује и бака несталог детета, коју игра Снежана Савић, редак гост позоришних сцена, упркос изврсној Петрији, коју је тумачила на истом месту. Овај пут, у повремено нечитљивом редитељкином искакању из реалистичке приче (фигуре са златним ореолима које промакну) и (очекиваном) певању на микрофон, Снежана Савић је достојанствено, с мање шарма него што се могло очекивати, показала још једног „кривца“ за грех, због којег испаштају најмлађи... Притом, костим, у различитим браон нијансама (Биљана Тегелтија Бојанић), најмање је допринео карактеризацији Савићеве. Једна лепа жена није имала прилику да тај знак оваплоти у сценски симбол. Ипак, наша сцена могла би чешће да се сети ове одличне глумице...

Мајке, у Обрадовићевој драматизацији (драматург Димитрије Коканов) колективно биће у историјској кривици предака, а и у сопственој, родитељској, несолидне су и као пријатељице, и као потомци, и као партнерке. Међу њима, игром се издваја Радмила Томовић, плаховитошћу жене која је прошла кроз породично насиље (што је само назначена, не и искоришћена тема). Томовићева је деловала непосредно, спонтано, за разлику од Александре Јанковић која је, упркос значајном умећу да прикаже мало „уврнуте ликове“, овај пут мало „нагазила“.



Борјанка Љумовић је лепа нова боја међу звездама Атељеа 212. Анастасија Мандић, као детективка Лепа, ефектно је додавала хуморне тонове тешкој причи мајке са захтевним дететом.

Уз изврсну музику Владимира Пејковића и користан сценски покрет Дамјана Кецојевића, редитељка је представу *Нико није заборављен и ничега се не сећамо* (што је парадокс соцреалистичке изреке да се свега сећамо и никога не заборављамо у револуцији) сачинила од присутних актера (мајке, бака и детективка), од одсутних са сцене, из прошлости, али и мушких ликова који глуме у радњи (тумаче их присутне глумице), што је добро показало криминогени и социопатолошки театар мунди, не само једног тешког, ратног времена и његових стравичних последица, него и оправдану сумњу да још ништа није завршено и да се свега још сећамо, мада желимо да заборавимо... А правда се, у духу времена, дели у бирцузу „Говедо“, у новобеоградском блоку.

Драгана Бошковић (*novosti.rs*, 16. септембар 2024)

WRITER

MIRJANA DRLJEVIĆ (BELGRADE, 1971)

Serbian writer and creative director. She graduated in dramaturgy from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. Her play *Dream of Saint Petar of Cetinje* was staged in the Montenegrin National Theater and publicly read at the National Theater in Belgrade.



Her play *Sunflowers* was performed at the Sterija National Theater in Vršac. Drljević has written theater criticism and essays about film for the magazines *Montenegro Mobil Art* and *Gest*.

Her short story "My Father" won first prize at the regional literary competition of the *Ulaznica* magazine.

The manuscript of her first novel, *Nobody Is Forgotten and Nothing Is Remembered*, was awarded by the publishing house Booka and later shortlisted for the NIN Award.

DIRECTOR

BOJANA LAZIĆ (BELGRADE, 1977)

Theater and radio director. She directed and authored over 40 performances in Serbia, North Macedonia, Croatia, Slovenia, Albania, Poland, Switzerland, and Germany. She has received several awards, including the award for Best Direction at the First Student Theater Festival in Belgrade in 2000 (*Comedy of Confusion*), the Round Table Criticism Award at the 44th Joakim Vujić Festival in Kruševac in 2008 (*Race Against Time*), the "Vitorimir Bogić" Award for Best Young Radio Creator at Radio Belgrade in 2009, the award for Best Direction at the International Zvezdarište Festival in Belgrade in 2010 (*Pippi Longstocking*), a Special Award for the radio dramatization at the Festival of Radio Drama for Children and Youth in Bratislava in 2011 (*Vetruška's Meadow*), the award for Best Direction at the Zvezdarište Festival in Belgrade in 2017 (*Alice*), and the Annual Award of the Mali Pozorište "Duško Radović" for directing (*Bambi*).

REVIEWS

LIONESSES WITHOUT LIONS

The most striking scene in the play *Nobody Is Forgotten and Nothing Is Remembered* by Atelje 212 is its final moment. It is not only visually, musically, and scenically attractive, but also profoundly metaphorical, as it encapsulates and punctuates both the scenic poetry and the themat-

ic focus of the production. The theater curtain slowly descends; three middle-aged mothers, without husbands and dressed in detective coats, water flowers covering the graves of (their) men and our never at peace past; their peer, also wearing a coat and a real detective, lies and dreams of traveling with her sick son; a fifth and older woman, a beauty with a wig (and the aura) of a Hollywood diva, also in a coat, steps up to the microphone stand and, in a stylistically appropriate, Dietrich-inspired manner (with excellent music by Vladimir Pejčević), sings a Brechtian song. Its lyrics are not from the novel *Nobody Is Forgotten and Nothing Is Remembered*, on which the play is based, but are a paraphrase of another text by the same writer, Mirjana Drljević, and talk about a mother who has wings like an eagle and a voice like a lion. These are not the typical associations with mothers. Slobodan Obradović, the author of the play's adaptation, and director Bojana Lazić chose these to highlight a theme that they singled out, from all the ones Mirjana Drljević's novel offered, as one of the main themes: the trials, suffering, resilience, and strength of motherhood.

Once the thematic focus is recognized, one of the key choices upon which this multifaceted, metaphorically layered, and complex directorial concept is built becomes understandable and justified in retrospect. The adaptation and direction have condensed the play into female narratives – these dominate in the novel, but in it, besides the important yet absent male figures, there are also some not-so-relevant male fates, such as that of Jacob – and for this reason, the director decided that all roles, both male and female, would be played by actresses, all five of them. This directorial decision, central to the whole concept, also explains some other choices, such as the costumes by Biljana Tegeltija Bojanić: in addition to being a witty commentary on the genre of detective novels to which the play superficially belongs, the coats, worn by all the actresses as seen, are symbols of androgyny. The director's choice of acting genre and style is entirely in line with the "older" decision to have all roles played by actresses. They do not mimic male characters in a classical dramatic way – as, indeed, they do not with female ones either – but instead constantly oscillate between a narrative and dramatic mode, often turning to the audience to retell and comment on the characters. This acting style – a carefully thought-out directorial concept – is further justified by the fact that the play was based not on a drama, but a *novel*. The novel was most appropriately brought to life – though her task was

easier, as she did not play any male or other roles – by Anastasia Mandić in the role of Inspector Lepa, who, both in the novel and, I would say even more strikingly, in the adaptation and direction, is positioned as the main character in this crime story. She brought to life the character of a sympathetic, (non-caricatured) masculine, experienced but also naïve policewoman and caring mother with wit, fine distance, and emotion, without the excessive immersion that would have been wrong for this style of performance. Aleksandra Janković, Radmila Tomović, and Borjanka Ljumić play, among other roles, three mothers, each of whom has lost a daughter (one has two, and the other two only one), and this is the subject of Lepa's investigation, which forms the main plot of the play. The first is a promiscuous seductress, the second is a mentally disturbed victim, and perhaps the perpetrator of domestic violence (it is unclear whether it is she or her husband who calls the police more often on the same grounds), while the third character remains mysterious and unclear. It is not entirely clear whether this ambiguity was intentional in the script and direction or if it was a result of Ljumić's interpretation. In addition to being vague, this character is the *coldest* and most distant of the three, but it is still unclear whether this, paradoxically, is the result of the consistent adherence to the director's concept, while Janković and Tomović sometimes stray from it, coloring their characters with overly likable comic tones. In the presentation of these three characters, there are stylistic disruptions, but with concentration and discipline, this issue can be resolved, as it is fundamentally about well-executed roles. The complexity of their tasks, as well as the director's concept, is also evident in the quartet of actresses, along with their oldest colleague Snežana Savić, who, together, portray the character of Saša. It will become clear, as already suggested by the stage sign, that they all play him – that he is the main *male* figure in the story, the one who kidnapped their daughters, and whom Lepa will save. Neither the novel nor the play, as is already quite clear, is merely a crime story, but also an absurdist parable, as will be revealed – and this is iconically confirmed by the former Yugoslavia television star Snežana Savić (a significant casting choice!) – representing the trauma related to the breakup of Yugoslavia. Saša, through his kidnapping (you will see how), takes revenge for the older generation (of men) having sacrificed his own, the one from the seventies, in wars *in which Serbia did not participate*. The director metaphorically marks this idea with the absence of men in the cast, as well as with a striking, con-

ceptually ambiguous scenographic sign, the freezer, which evokes both childhood ice cream and the refrigerated trucks that carried corpses from the war zones in the nineties (the set designer is Zorana Popov). In such a world, only mothers remain, who, like lionesses, fight for their children.

Ivan Medenica (*Radar*, September 25th, 2025)

FULL OF SCARS

Passersby who happened to be at Belgrade's Republic Square on May 9th, 2019, witnessed an unusual scene: three completely naked girls lying motionless in a fenced-off area. Police and emergency services were called... This is how the novel *Nobody Is Forgotten and Nothing Is Remembered* by Mirjana Drljević begins, a story that speaks about the trauma of a big city, growing up in the ant-hill of skyscrapers, and the infamous Block C in New Belgrade "where all the buildings are the same, because we lived in a time when we were all meant to be the same."

The play operates on two intertwined levels: the level of a police investigation into the missing girls and the level of a psychological, social, and historical landscape of the characters, particularly mothers, their lives, and their fates.

The play speaks about the trauma of people that has accumulated in these concrete skeletons, where bad blood is passed from parents to children, and where illusion, hope, and guilt live door to door. Or as the author of the novel, Mirjana Drljević, said about her characters: "We pass on our ideological burdens, our beliefs, delusions, and ideals to our children. Our parents passed their ideological burden to my generation, and we were not ready for what happened in the 1990s."

Through the relationships of these three mothers searching for their girls, their confessions, flashes of experiences and memories, and their situation amidst these urban monsters, where there is always noise, even with the windows closed, a three-dimensional image is created of a very specific life that we are all too familiar with in this region. In this life, both past and present, people's beliefs are connected to the way these buildings look, our ethical courage directly influences our relationships, and the price of all our lies and compromises will include some child who, in one way or another, we will lose along the way.

"How did this, aimlessly rolling along, get to our feet?" asks the protagonist of a novel by Jiří Šotola. It is only when the three girls disappear that the mothers begin to re-examine their views, relationships with husbands and fathers, their burdens, and the sins of others. The play *Nobody Is Forgotten and Nothing Is Remembered* brings us back to the question of not just what responsibility our parents had for what they left us before and after the breakup of Yugoslavia, but also the kind of life we are living today and what moral part we have in it.

The dramatization of the novel by Slobodan Obradović successfully blends crime into historical evil, and the set design by Zorana Petrović, made of plywood, symbolizes the cheapness of our entire life. A life that we once lived with so much (proletarian) hope, which has, amid noise and rage, collapsed into an undignified existence, devoid of taste and smell.

Five actresses – Borjanka Ljumović, Radmila Tomović, Aleksandra Janković, Anastasia Mandić, and Snežana Savić – have, with much intimate immersion, told us this story of our utopias that we deserved and the price we paid for them. At the end of the play, with many scars, the five heroines will water a large jar with flowers at the edge of the stage. We leave the full hall with an auto-ironic question: How much longer will we have to water flowers until the end of the century for things to get better?

Bojan Munjin (*nin.rs*, September 18th 2024)

"CATTLE" AND MEMORY

The dramatist, Slobodan Obradović, interpreted this work as a story about the "guilt of ancestors," which spreads like a plague from former parents to their children, the present parents, whose daughters have suddenly disappeared. Set in the popular and frequently used genre of "forensic drama," the play *Nobody Is Forgotten and Nothing Is Remembered* is largely directed toward the effect of "estrangement," where exclusively female characters replace male actors, as well as the stage directions in the dramatic action.

The director, Bojana Lazić, with the help of a nostalgic and threatening food freezer chest (set design by Zorana Petrović), redirects the realistic detective investigation of Lepa Vidić (Anastasia Mandić) into the deduction of personal matters as much as the case she is investigat-

ing, involving the missing girls and their mothers (Borjanka Ljumović, Radmila Tomović, Aleksandra Janković). The dramatization also includes the grandmother of the missing child, played by Snežana Savić, a rare guest on theater stages, despite her excellent performance as Petrija, which she portrayed at the same venue. This time, in the occasionally incomprehensible departure from the realistic narrative (figures with golden halos that pass by) and the (expected) singing into the microphone, Snežana Savić nobly, with less charm than expected, portrayed yet another "culprit" for the sin that the youngest are suffering for... Meanwhile, the costume, in various shades of brown (Biljana Tegeltija Bojanić), contributed the least to the characterization of Savić. A beautiful woman, she had no chance to embody that symbol on stage. Still, our theater could remember this excellent actress more often...

In Obradović's dramatization (dramaturge Dimitrije Kokanov), mothers are a collective being in the historical guilt of ancestors, as well as in their parental guilt, unreliable as friends, descendants, and partners. Among them, Radmila Tomović stands out with her impulsive portrayal of a woman who has gone through domestic violence (a theme that is only hinted at, not fully explored). Tomović's performance was immediate and spontaneous, unlike Aleksandra Janković, who, despite her considerable skill in portraying somewhat "twisted characters," seemed a bit "forced" this time. Borjanka Ljumović is a fresh new talent among the stars of Atelje 212. Anastasija Mandić, as detective Lepa, effectively added humorous tones to the heavy story of the mother with a demanding child.

With excellent music by Vladimir Pejkoć and effective stage movement by Damjan Kecojić, the director crafted the play *Nobody Is Forgotten and Nothing Is Remembered* (which is a paradoxical social-realist saying that we remember everything and forget no one in revolution) from the present actors (mothers, grandmothers, and detective), from the absent ones on stage, from the past, but also from male characters who act in the plot (portrayed by the present actresses), which aptly demonstrated the criminogenic and sociopathological theater of mundanity, not only of a heavy, war-torn time and its terrifying consequences but also of the justified suspicion that nothing is yet finished and that we still remember everything, although we wish to forget... And justice, in the spirit of the times, is served in the "Cattle" bar in New Belgrade.

Dragana Bošković (*novosti.rs*, September 16th 2024)